

Recenzja

rozprawy doktorskiej mgr Jolanty Kraśnickiej nt.: „Szczepienia ochronne obowiązkowe i zalecane w Polsce w percepcji podopiecznych przychodni lekarzy rodzinnych Pro Medica Centrum w Białymstoku.” zlecona decyzją Rady Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku.

Choroby zakaźne od wieków stanowiły jedną z głównych plag ludzkości, przed którymi nie potrafiono skutecznie się bronić. Takie choroby jak ospa, dżuma czy cholera dziesiątkowały ludność Europy. Dopiero przede wszystkim odkrycia z przełomu XIX i XX wieku takich uczonych mikrobiologów jak m.in. Ludwik Pasteur, Emil Behring czy Robert Koch spowodowały znaczący postęp w zwalczaniu chorób zakaźnych polegający na poznaniu mechanizmów odpornościowych i wprowadzeniu szczepień ochronnych jako najbardziej skutecznej metody zapobiegającej zachorowaniom. Obecnie szczepionki, systematycznie doskonalone, są stosowane przeciw większości chorób zakaźnych, bakteryjnych i wirusowych i stanowią skuteczne działanie profilaktyczne chroniące przed zachorowaniem, bądź łagodzące skutki choroby - np. grypa. Ważnym warunkiem jest powszechny charakter szczepień, co gwarantuje jego skuteczność. W ostatnich latach obserwujemy niepokojące zjawisko polegające na rezygnacji ze szczepień dzieci objętych kalendarzem szczepień. Liderzy tzw „ruchu antyszczepionkowego” starają się przedstawiać fakty, nie poparte badaniami naukowymi, świadczącymi

o niebezpieczeństwach dla zdrowia i życia związanymi ze szczepieniami. Jest to temat na oddzielną dyskusję.

Przedstawiona mi do oceny praca jest typowa dla tego opracowań. Zawiera obszerny wstęp liczący 46 stron, składający się z IV podrozdziałów. Autorka przedstawia w nim historię szczepień ochronnych, omawia charakterystykę szczepionek oraz ewentualne odczyny poszczepienne, a także realizację Programu Szczepień Ochronnych w Polsce. Ten fragment dysertacji świadczy o dobrym merytorycznym przygotowaniu Doktorantki do podjęcia tematu. Mgr Jolanta Kraśnicka zgromadziła we wstępie bogaty materiał faktograficzny oparty o najbardziej aktualne piśmiennictwo związane z tematyką szczepień, w tym szczególnie związany z NOP. Akcentuje wiodącą rolę personelu medycznego – lekarzy i pielęgniarek, w zapobieganiu pojawienia się NOP. Uważam, że na podstawie zebranego materiału bibliograficznego Doktorantka powinna przygotować i opublikować wartościową pracę pogładową lub rozdział w monografii.

W kolejnym rozdziale „Założenia i cel pracy” na 2 stronach Autorka obszernie wprowadza do przedstawienia zasadniczego celu rozprawy, którym było poznanie opinii i poglądów rodziców wybranej przychodni na temat szczepień i wynikających stąd zachowań zdrowotnych. Dokonuje analizy zachowań w zależności od wiedzy medycznej rodziców. Tak sprecyzowany cel rozwija w postaci 5 hipotez badawczych. W rozdziale tym podkreśla praktyczny aspekt swoich badań, które mogą być wykorzystane przez rodziców dzieci będącymi pod opieką Przychodni Lekarzy Rodzinnych „Pro Medica Centrum” w Białymstoku, a także personel tej placówki.

Kolejny rozdział dotyczy metodologii badań. Autorka posiłkuje się opracowaną przez siebie ankietą oraz powszechnie stosowanym w tego typu badaniach Standaryzowanym Inwentarzem Zachowań Zdrowotnych wg Juczyńskiego. Swoje badania podzieliła na II etapy. W pierwszym etapie przeanalizowała dokumentację medyczną badanej przychodni z lat 2013 – 2016 pod kątem wyszczepialności, w drugim zebrała opinię 300 rodziców, podopiecznych przychodni na temat szczepień. Ten etap badań szczegółowo omówiła i scharakteryzowała. Uzyskane wyniki poddała wnikliwej analizie statystycznej korzystając z pomocy b.dobrego specjalisty. Uważam, że zastosowane narzędzia badawcze zostały dobrane właściwie, a zastosowana analiza statystyczna gwarantuje poprawną interpretację wyników.

Rozdział „Wyniki” to najobszerniejsza część pracy licząca 77 stron. Doktorantka podzielił go na 10 podrozdziałów, co znacznie ułatwia ich lekturę i pozwala prześledzić kolejne etapy analizy wyników badań, które są niezwykle obszerne i w sposób wyczerpujący dokumentują ich rezultaty. W tej części rozprawy mgr Jolanta Kraśnicka przedstawiła bardzo bogaty materiał dokumentacyjny w postaci 135 tabel i 12 rycin.

Rozdział „Dyskusja” rozpoczyna Doktorantka od przedstawienia analizy epidemiologicznej dotyczącej chorób zakaźnych w Polsce i na świecie. Szczególną uwagę zwraca na wskaźnik wyszczepialności. Dane te porównuje z wynikami badań własnych i zauważa niepokojące zjawisko zwiększenia się w analizowanym okresie odsetka dzieci nie zaszczepionych, co łączy ze szkodliwą działalnością ruchów antyszczepionkowych. Doktorantka w sposób dojrzały konfrontuje wyniki badań własnych z doniesieniami innych autorów w konkluzji stwierdzając, że ruchy antyszczepionkowe są obecnie szkodliwym zjawiskiem powszechnie występującym na całym świecie, szczególnie

w krajach rozwiniętych. W rozdziale tym Doktorantka w sposób bardzo dojrzały, znamionujący dobrą znajomość tematu dysertacji opartą o szeroko cytowaną literaturę, dyskutuje uzyskane przez siebie wyniki badań i konfrontuje z doniesieniami innych autorów.

We rozdziale „Wnioski i Postulaty” kończących pracę, Autorka przedstawia 14 wniosków i 4 postulaty będące w zasadzie odpowiedzią na sformułowane wcześniej cele szczegółowe w celu pracy. Zdaniem recenzenta liczba wniosków mogłaby być mniejsza z korzyścią dla klarowności rozprawy (np. wniosek 13 i 14 można połączyć). Duża ilość wniosków powoduje, że te najbardziej istotne rozmywają się. Biorąc pod uwagę tytuł rozprawy należałoby, zdaniem recenzenta, przede wszystkim wyeksponować wnioski bezpośrednio łączące się z tematem rozprawy. Sądzę, że uwaga ta powinna być wzięta pod uwagę przy przygotowaniu pracy do druku.

Piśmiennictwo liczące 147 pozycji literatury krajowej i zagranicznej jest dobrze dobrane do tematu dysertacji. Cytowane prace to najnowsze doniesienia obejmujące głównie te z ostatnich 10 lat. Doktorantka zapoznała się szczegółowo z literaturą tematu, o czym świadczy przegląd literatury zaprezentowany we wstępie oraz dojrzała dyskusja wyników pracy w konfrontacji z doniesieniami innych autorów, a także wnioski z niej wypływające. Krótkie streszczenie, w języku polskim i angielskim, w sposób bardzo komunikatywny zapoznaje czytającego z istotnymi elementami pracy, co uważam za istotną zaletę. W załączeniu: spis tabel, rycin i fotografii (przy dużej ich ilości bardzo ułatwia lekturę pracy), oraz „Aneks” z autorską ankietą wykorzystaną w badaniach, zgodą Komisji Bioetycznej UMB oraz dokumentacją związaną z Inwentarzem Zachowań Zdrowotnych.

Reasumując pragnę stwierdzić, że przedstawiona mi do recenzji rozprawa doktorska na stopień dr n. o zdr. mgr Jolanty Kraśnickiej nt.:

„Szczepienia ochronne obowiązkowe i zalecane w Polsce w percepcji podopiecznych przychodni lekarzy rodzinnych Pro Medica Centrum w Białymstoku.” wykonana pod kierunkiem Prof. dr hab. Elżbiety Krajewskiej – Kułak (Pani Promotor należą się wyrazy uznania za trafny i niezwykle aktualny wybór tematu, a także dbałość o wysoki poziom naukowy samej rozprawy) w pełni spełnia wymogi merytoryczne i ustawowe stawiane dysertacjom na stopień dr nauk o zdrowiu. Jest ona napisana ładnym językiem oraz jest bez zarzutu pod względem edytorskim. Drobne uwagi, które wcześniej poczyniłem, mają charakter porządkujący i nie kwestionują wartości pracy. Stanowi ona, zdaniem recenzenta, dojrzałe opracowanie naukowe mające walory poznawcze mogące również znaleźć zastosowanie praktyczne w profilaktyce pracy lekarza i pielęgniarki w zakresie problematyki szczepień ochronnych. Uważam, że uzyskane wyniki powinny być impulsem do dalszych badań epidemiologicznych obejmujących znacznie większą liczbę placówek medycznych oraz większą populację rodziców, nie tylko z woj. podlaskiego. Problem ten stanowi nie tylko ważny problem medyczny ale również społeczny. Wyrażam uznanie dla Doktorantki oraz Pani Promotor za podjęcie tego problemu jako tematu dysertacji doktorskiej, mieszczącej w zagadnieniach dziedziny nauk o zdrowiu.

W związku z powyższym uzasadnieniem zwracam się do Wysokiej Rady Wydziału Nauk o Zdrowiu Uniwersytetu Medycznego w Białymstoku o dopuszczenie mgr Jolanty Kraśnickiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego w dziedzinie nauk o zdrowiu.

Białystok 5.04.2018

Kierownik Zakładu Zdrowia Publicznego

prof. dr hab. Jan Karczewski

